

A KÖZÖSSÉG ALAPÚ GAZDASÁG (SHARING ECONOMY) KÖZPÉNZÜGYI ÉS ADÓJOGI VONATKOZÁSA *¹

*Horváth Bettina*²

Napjainkban egyre többet hallani egy teljesen új vállalkozási modellről, a sharing economyról, magyarul közösségi gazdaságról vagy megosztáson alapuló gazdaságról. Az online forradalom, a globalizáció és a 2008-2009-es pénzügyi-gazdasági válság átdefiniálta a korábbi fogyasztói társadalommal jellemzett piacgazdaságot, amelyre a túltermelésre ösztönző és túlköltekezésre bátorító gazdaságpolitika volt a jellemző, ezt egy újfajta fogyasztói gondolkozásmód kezdte megváltoztatni.³ Mára eljutottunk oda, hogy a fejlett társadalom tagjainak egy része megelégedte a magántulajdon burjánzását, és megkérdőjelezte a felhalmozás létjogosultságát. A megosztáson alapuló modell vezérgondolata, hogy magányszemélyek meglévő felesleges erőforrásaira építenek üzletet vagy közösséget, amely a felhasználók, fogyasztók számára egyértelmű előnyökkel jár, támogatja a fenntartható fejlődést, növeli a hatékonyságot. A sharing economy keretében tehát magányszemélyek válnak vállalkozókká egy olyan új üzleti modell szereplőiként, ahol az emberi és fizikai erőforrások megosztása valósul meg.⁴

A fenntartható versenyképesség biztosítása minden gazdaságpolitikában kiemelkedő szerephez jut. Klasszikus célok a költségvetési, külkereskedelmi-fizetési mérleg pénzügyi egyensúlyának elősegítése, infláció csökkentése, a nemzetgazdaság fejlesztését biztosító programok megvalósítása. Fenntartható növekedési pálya alatt azt a növekedési pályát értjük, amely kihasználja az erőforrásokat és megőrzi a pénzügyi egyensúlyt.⁵ Az újfajta gazdasági megközelítés, amely a szolgáltatások irányába tolódik el, ösztönözi az innovációt, elősegíti a személyes kapcsolatok fejlődését, lehetőséget biztosít a személyhez kötődő szolgáltatások biztosítására, támogatja a fogyasztás fenntarthatóbbá tételét. Mivel a tömegtermelés a jelenlegi szinten

* DOI 10.21867/KjK/2018.1.4.

¹ A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

² Horváth Bettina, egyetemi hallgató, DE-ÁJK

³ <https://www.vg.hu/vallalatok/szabalyozasi-kerdeseket-vet-fel-a-kozossegi-gazdasag-487281/> (letöltés ideje: 2017.09.20.)

⁴ Lisa Gansky (2010): *The Mesh: Why the future of business is sharing*, Portfolio Hardcover, pp. 15.

⁵ Lentner Csaba (2013): *Közpénzügyek és államháztartástan*, Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó Zrt, Budapest, 78. old.

fenntarthatatlan, a megosztás alapú gazdaság nagyban hozzájárulhat egy környezettudatos új fogyasztási modell kialakulásához.⁶ A sharing economy megoldást nyújthat a környezet, a gazdaság és a társadalom válságára egyaránt, hiszen alkalmazásával csökkennek a környezetterhelések és a fajlagos költségek, illetve javulnak az emberi kapcsolatok.⁷ A közösségi gazdaság tehát világszinten új, de rohamtempóban fejlődő terület. Szakértők szerint a 2015-ben produkált 28,1 milliárd euróról több mint hússzorosára, 570 milliárd euróra emelkedhet 2025-re a megosztáson alapuló gazdaság öt legjelentősebb ágazatának forgalma.⁸

A sharing economy térnyerése azonban, annak számos előnye mellett megoldandó problémákat is felszínre hozott. Annak érdekében, hogy a megosztás alapú gazdaság az innovációt és a gazdasági fejlődést segíthesse elő szükséges, hogy a jelentkező problémákra és kihívásokra egyrészt lokális, másrészt pedig átfogó nemzetgazdasági, közösségi szintű válaszreakciók történjenek.

A szabályozási környezet ugyanis sok esetben nehezen tud lépést tartani az újfajta üzleti és vállalkozási modellel, amit az UBER vagy az Airbnb ellentmondásokkal teli hazai és nemzetközi példája is jól mutat.

Az új gazdasági modell komoly kihívást jelent a jogi szabályozás számára, különösen a pénzügyi szabályozás területén. Ilyen kihívás:

- szürkegazdaság problémája
- versenyszabályozás
- fogyasztóvédelem
- biztosítás⁹

A szektor szürkegazdaságnak tekinthető foglalkoztatási és adózási szempontból is. A szolgáltatást nyújtó magánszemélyek nem biztos, hogy bevallják a keletkező bevételüket, ugyanakkor ellenőrzésük jelentős és költséges adminisztrációs terhet jelent. Csak jelentős ellenőrzési erőforrások alkalmazásával végezhető az adóhatósági tevékenység és viszonylag alacsony adóbevételeket produkálhat.¹⁰ A magánszemélyek sok esetben időszakosan, kiegészítő tevékenységként végzik a szolgáltatást, így nehéz az ellenőrzésük és

⁶ <http://www.piacessprofit.hu/gazdasag/sharing-economy-megszoksz-vagy-megszoksz/> (letöltés ideje: 2017.09.19)

⁷ Parragh Bianka (2017): Versenyképességi kihívások és lehetséges gazdaságpolitikai válaszok a sharing economy világában, *Polgári Szemle*, 2017. január, 12. évf., 4-6. szám, 4-5. old.

⁸ http://hvg.hu/gazdasag/20161129_A_kozossegi_gazdasag_kijott_a_spajzbol (letöltés ideje 2017.09.20.)

⁹ Osztovics – Kőszegi – Nagy – Damjanovics (2017): Osztogatnak vagy fosztogatnak? A sharing economy térnyerése, www.pwc.com/hu (letöltés ideje: 2017. 09.20.)

¹⁰ Nagy Zoltán (2016): A Községi gazdaság (Sharing economy) és pénzügyi szabályozása, *MultiScience - XXX. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference University of Miskolc, Hungary, 21-22 April 2016*, http://www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2016/E_feliratozva/E_7_Nagy_Zoltan.pdf, 2. old.

jelentős az adóeltitkolási szándék. Fontos kiemelni még az alacsonyabb adminisztrációs terheket és előírásokat, amelyek révén a közösségi gazdaság keretében végzett tevékenység megkerülve a szigorúbb előírásokat, sérti a versenyszabályokat.

De milyen megoldások lehetnek a szürkegazdaság visszaszorítására?

Az adózási probléma kialakulásának az okát valamilyen szabályozási kudarcra lehet visszavezetni, ezért a sikeres fellépés feltétele egy komplex intézkedéscsomag lehetne.¹¹

Ez az intézkedéscsomag egyes nézetek szerint a következő elemekből állhatna:

- adóztatás és járulékkivetés szerkezetének és szintjének változtatása,
- adminisztrációs terhek csökkentése,
- várható büntetés értékének a növelése,
- a rejtett gazdasággal szembeni attitűdök megváltoztatása,
- kormányzati hatékonyság növelése, korrupció csökkentése.

*Forrás: <http://otherwords.org/the-sharing-economy/>

A rejtett gazdaságban való működésnek az egyik kiváltó oka a magas adó- és járulékszint, vagyis az egyik hatékony eszköz lehetne ezek mértékének a csökkentése, mivel ez által kevesebb lenne az ebből származó haszon. Megoldás lehetne az egyedi adóztatási forma, adóamnesztia, vagy akár a feltételezett jövedelem egyszerű becslése alapján történő adó meghatározás is. Fontos szerepet tölt be a rejtett gazdaság mértékének a csökkentésében az adminisztratív terhek csökkentése, hiszen a magas adminisztratív költségek

¹¹ Laczkó – Semjén – Fazekas – Tóth (2008): Rejtett gazdaság, rejtett foglalkoztatottság: kutatási eredmények és kormányzati politikák a nemzetközi és hazai irodalom tükrében, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, *Műhelytanulmányok* MT-DP-2008/7. 20-26.old.

meghatározó szerepet játszanak az adóelkerülési magatartás kialakulásában.¹² Hagyományos módszernek tekinthető a hatékony ellenőrzés és a szigorúbb jogkövetkezmények alkalmazása, de aligha feltételezhető, hogy az offline állami szisztémákkal szabályozni lehet egy online felületen zajló üzleti tevékenységet.¹³

Az Uber múltja, jelene, és jövője Európában

A megosztás alapú gazdaság kapcsán felmerülő adójogi problémák egyik mintapéldája az Uber-ügy. Az Uber megjelenése az európai piacon viták tömkelegéhez vezetett, mivel legközvetlenebbül ez a modell érintette leginkább a hagyományos szolgáltatókat. Magyarországon az Uber körüli vitákban gyakran előjött, hogy a cég vagy a sofőrjei nem fizetnek adót, vagy nem elég adót fizetnek, a szabályozási környezet ellehetetlenítése után a cég a kivonulás mellett döntött.

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium ekkor úgy nyilatkozott, hogy tudomásul veszi, hogy az Uber inkább kivonul, mint hogy betartsa a törvényeket és befizesse az adót, vállalva a törvényes működést, az adófizető magyar taxisokkal való tisztességes piaci versenyt. A kormány támogatja az innovatív megoldásokat, de ahhoz ragaszkodik, hogy a személyszállításban résztvevő piaci szereplők egyenlő feltételek mentén, törvényesen működjenek és adót fizessenek. Az Uber adóelkerüléssel és a magyar jogszabályok semmibevételével, engedély nélkül végzett személyszállító tevékenységet, és így tett szert versenyelőnyre, emiatt más országokban be is tiltották vagy korlátozták tevékenységét.¹⁴

Az Uber az Egyesült Államokban indult útjára, és rengeteg dolog történt már a céggel azóta. Az államok és városok hozzáállása az Uberhez, illetve törvényi szabályozásuk is teljesen eltérő. Alapvetően három nagy csoportot különíthetünk el.

Az első csoportba azok az országok vagy városok sorolhatók, amelyek a tiltás mellett döntöttek, mint például Spanyolország, Franciaország, Németország, Belgium, Olaszország, Magyarország.¹⁵

A másik csoportot azok alkotják, akik a legalizálás mellett döntöttek, vagyis ott hasonló előírásoknak kell eleget tenniük az új piaci belépőknek, mint a hagyományos szolgáltatóknak.

¹² Semjén András (2001): Az adóadminisztráció eredményessége és a rejtett gazdaság, *Közgazdasági Szemle*, XLVIII. évf. 2001. március, 219-220.old.

¹³ Parragh (2017): i.m. 10. old.

¹⁴http://hvg.hu/gazdasag/20160713_Nem_kommentaljuk_tegyek_meg_onok_NFMkozlemeny_az_Uberrol (letöltés ideje: 2017.09.20)

¹⁵<https://www.cntraveler.com/story/where-uber-is-banned-around-the-world> (letöltés ideje: 2017.10.29)

Észtország törvényjavaslattal kívánta Európában elsőként szabályozni a közösségi utazásmegosztást. A javaslat minimális követelményeket rögzít a szolgáltatókkal, illetve az elektronikus alkalmazásokkal szemben. A betérjesztők célja az állami beavatkozás mértékének minimalizálása volt.¹⁶ Ukrajna, Litvánia és Észtország után Szlovákia is úgy döntött, hogy az Uber betiltása helyett a szabályozás jelenti a megoldást. A szlovák gazdasági minisztérium szóvivője így nyilatkozott: A közösségi gazdaságon alapuló szolgáltatások szabályozása a hagyományos vállalkozások számára is előnyt jelent, hiszen fokozatosan megszűnnek majd az indokolatlan terhek és az adminisztratív akadályok. Andrej Kiska a digitalizáció lehetőségének nevezte az Uber és az Airbnb működését. "Lehetővé kell tenni, hogy továbbvigyék társadalmunkat, de világos szabályokat kell felállítani" - jelentette ki, hozzátéve, hogy a legjobb partner ebben az Európai Bizottság, a lehető legrosszabb pedig az, hogy egyes városok, államok önállóan szabályozzák a szolgáltatásokat. Közösségi szinten nehéz így egységbe hozni a szabályozást - mondta.¹⁷

Mindenképpen említést érdemel még a lengyel Uber-barát gyakorlat, a lengyel álláspont kifejezetten nem ért egyet azokkal a vélekedésekkel melyek szerint az Uber tevékenysége véglegesen és visszafordíthatatlanul megszünteti a szabad versenyt a piacon.

Londonban ugyan legálisnak minősítették az Uber alkalmazás használatát és a brit pénzügyminiszter bejelentette, hogy 2017 áprilisától a kormánya évi ezer fontig adómentessé teszi a sharing economy-ból származó jövedelmeket, a legfrissebb hírek szerint most mégis a betiltás mellett döntenének. A londoni tömegközlekedést irányító városi szervezet, a Transport for London (TfL) szeptember végén közölte az amerikai székhelyű taxivállalat londoni érdekeltiségével, hogy nem állít ki számára új szolgáltatási engedélyt. A cég londoni működési jogosítványa pedig 2017. szeptember 30-án lejárt. A TfL azzal indokolta a döntést, hogy az Uber nem teljesíti a felelősségteljes vállalati tevékenység kritériumait, és ez számos közbiztonsági problémát vet fel. A TfL felrótta azt is, hogy az Uber olyan szoftvert használ, amely akadályozza a hatósági ellenőrzést. Londonban az Uber 5 és fél éve működik. A felmérések szerint 3,5 millió utas és 40 000 autós használja az applikációt, így a bejelentés után az Uber petíciót fogalmazott meg, amit nagyon rövid időn belül már több mint 750 000 ember írt alá. Az Uber benyújtotta hivatalos fellebbezését a londoni működési engedélyének megvonása ellen a westminsteri magisztrátusi bírósághoz. A bíróság az első meghallgatást december 11-re tűzte ki. A TfL

¹⁶http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_25_automegosztas.pdf/6c839e34-5e8a-4e90-ab7d-53252160e442 (letöltés ideje: 2017.09.10)

¹⁷<https://ujsoz.com/online/kozelet/2017/10/14/kiska-a-szelsosegesseg-terjedesere-figyelmeztett-a-v4-csucson> (letöltés ideje: 2017.10.29)

közölte, hogy a várhatóan hónapokig tartó fellebbezési folyamat idején az Uber folytathatja működését Londonban.

Végezetül pedig a harmadik csoportot azok alkotják, akik csupán eltűrik az Uber jelenlétét, s egyelőre nem foglalkoznak a szabályozásukkal. Pl: Ausztria fővárosában, Bécsben 2011 óta van jelen az Uber, és eddig hasonló problémák kísérték az útját, mint hazánkban. A taxisok először a bíróságon próbálták megfűrní az Ubert, majd a kereskedelmi kamaránál próbálkoztak, de nem tudták betiltatni az Ubert, így kénytelenek együtt élni vele. A kamara ráadásul az Uber helyett most taxisoknál igyekszik rendet tenni.¹⁸

Megállapíthatjuk, hogy a sharing economy, a megosztás alapú gazdaság korszaka még csak most kezdődött, de a rohamos növekedési potenciálnak köszönhetően egyes becslések szerint tíz éven belül számos területen megközelíti a hagyományos gazdaság részesedését, s ezáltal ténylegesen átfőmálja a világunkat. Látnunk kell azonban, hogy jelenleg az Európai Unió szinte minden tagállama harcban áll a hazai vállalkozókat sértő korszerű, ám de nagyon agresszíven előretörő közösségi platformokkal. Úgy gondolom, hogy ezek az új üzleti modellek nem csupán a fogyasztóknak, vállalkozóknak és a cégeknek kínálnak új lehetőségeket, hanem elő tudják mozdítani a munkahelyteremtést és a gazdasági növekedést, ha a szabályokat megfelelően alakítjuk ki.¹⁹ Napjaink új kihívásaira reagáló gazdaságpolitika, illetve a fejlődést segítő szabályozási környezet kialakítása szükséges a nemzetgazdasági és vállalati versenyképesség fokozása érdekében. A jelenleg nyitva álló kérdés az, hogy Európa milyen alkalmazkodóképességgel fog reagálni a közeljövőben, marad a mostani tendencia, amely többnyire ellenzi az új közösségi platformok előretörését, vagy azt egy befogadóbb, nyitottabb szemléletmód veszi át helyét.

Források jegyzéke:

- Bordás Péter (2017): Globális hatások és (ön)kormányzati szerepek a XXI. század elején, *KÖZJAVAK* III.:(2017/3), 16-20. old.
- Laczkó – Semjén – Fazekas – Tóth (2008): Rejtett gazdaság, rejtett foglalkoztatottság: kutatási eredmények és kormányzati politikák a nemzetközi és hazai irodalom tükrében, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 2008, *Műhelytanulmányok* MT-DP-2008/7.

¹⁸ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20160119-becsben-is-tamadjak-a-taxisok-az-ubert.html> (letöltés ideje: 2017.09.20)

¹⁹ <http://www.piacessprofit.hu/gazdasag/husszorosara-no-a-megosztas-gazdasaga-tiz-even-belul/> (letöltés ideje: 2017.10.29)

- Lentner Csaba (2010): *Közpénzügyek és államháztartástan*, Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó Zrt, Budapest, 2013.
- Lisa Gansky: *The Mesh: Why the future of business is sharing*, Portfolio Hardcover.
- Nagy Zoltán (2016): A Közösségi gazdaság (Sharing economy) és pénzügyi szabályozása, *MultiScience - XXX. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference University of Miskolc, Hungary*, 21-22 April 2016, http://www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2016/E_feliratozva/E_7_Nagy_Zoltan.pdf.
- Osztovics – Kőszegi – Nagy – Damjanovics (2017): *Osztoznak vagy fosztogatnak? A sharing economy térnyerése*, www.pwc.com/hu (Letöltve: 2017. 09.20.)
- Parragh Bianka (2017): Versenyképességi kihívások és lehetséges gazdaságpolitikai válaszok a sharing economy világában, *Polgári Szemle*, 2017. január, 12. évf., 4-6. szám
- Semjén András (2001): Az adóadminisztráció eredményessége és a rejtett gazdaság, *Közgazdasági Szemle*, XLVIII. évf. 2001. március.
- <http://www.piacessprofit.hu/gazdasag/husszorosara-no-a-megosztas-gazdasaga-tiz-even-belul/>
- http://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_25_automegosztas.pdf/6c839e34-5e8a-4e90-ab7d-53252160e442
- <https://uj szo.com/online/kozelet/2017/10/14/kiska-a-szelsosegesseg-terjedesere-figyelmeztett-a-v4-csucson>
- <http://www.origo.hu/nagyvilag/20160119-becsben-is-tamadjak-a-taxisok-az-ubert.html>
- http://hvg.hu/gazdasag/20160713_Nem_kommentaljuk_tegyek_meg_onok_NFMkozlemeny_az_Uberrol
- <https://www.cntraveler.com/story/where-uber-is-banned-around-the-world>
- <http://www.piacessprofit.hu/gazdasag/sharing-economy-megszoksz-vagy-megszoksz/>
- http://hvg.hu/gazdasag/20161129_A_kozossegi_gazdasag_kijott_a_spajzbol